

İŞSİZLİK ÖDENEĞİ ALANLARIN İŞE ALINMASI HALİNDE YARARLANILACAK TEŞVİK

I- GİRİŞ

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 50 inci maddesine 5921 sayılı Kanunla ilave edilen düzenlemeyle çalışma hayatımıza yeni bir teşvik daha katılmıştır. Bilindiği gibi, işe yeni alımlarla ilgili 8 teşvik düzenlemesi bulunmakta, bunlardan 6'sı halen uygulanmaktadır.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 04.12.2009 tarih ve 2009-149 sayılı Genelgesiyle işsizlik ödeneği alanların istihdamı konusundaki teşvik düzenlemesinin nasıl uygulanacağına açıklık getirmiştir.

01.10.2009 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemede, "İşsizlik ödeneği alanların; işe alındığı tarihten önceki aydan başlayarak işe alan işyerine ait son altı aylık dönemde, prim ve hizmet belgelerinde bildirilen ortalama sigortalı sayısına ilave olarak işe alınması kaydıyla, 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinde sayılan ve 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırı üzerinden hesaplanan kısa vadeli sigorta primi tutarının yüzde biri olmak üzere işçi ve işveren payı sigorta primleri ile genel sağlık sigortası primi, kalan işsizlik ödeneği süresince Fondan karşılanır. Bu süre başlangıçta belirlenen toplam hak sahipliği süresinden düşülür. Söz konusu primlerin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanabilmesi için işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak 5510 sayılı Kanun uyarınca aylık prim ve hizmet belgelerini yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermesi, varsa prime esas alt kazanç sınırı ile prime esas kazanç arasındaki fark ve kısa vadeli sigorta kollarına ilişkin prim tutarı farkı ile işsizlik sigortası primlerini Sosyal Güvenlik Kurumuna ödemiş olması şarttır. Bu maddede düzenlenen teşvik, 5510 sayılı Kanun kapsamında bulunanlarla aynı şartlarda olmak üzere 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesi kapsamındaki sandıkların statülerine tabi personeli için de uygulanır. Bu maddeyle düzenlenen destek unsurundan diğer ilgili mevzuat uyarınca ayrıca yararlanmakta olan işverenler; aynı dönem için ve mükerrer olarak bu destek unsurundan yararlanamaz. Bu durumda, işverenlerin tercihleri dikkate alınmak suretiyle uygulama, destek unsurlarından sadece biriyle sınırlı olarak yapılır. Ayrıca, işçinin, işten ayrıldığı işyerinde tekrar işe başlaması halinde bu teşvik hükümlerinden yararlanılamaz. Bu fıkrada düzenlenen teşvik, 21/4/2005 tarihli ve 5335 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerlerinde çalışmaya başlayanlar hakkında uygulanmaz." hükümleri yer almaktadır.

II- TEŞVİKTEN YARARLANMA ŞARTLARI:

A- İşçi Yönünden

4447 sayılı Kanunun 50 nci maddesinin yeniden düzenlenmiş halindeki beşinci fıkrası, 01.10.2009 tarihinden itibaren yürürlüğe girdiğinden 01.10.2009 ve sonrasında işe alınanlar için teşvik hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla

01.10.2009 tarihinden önce Kanunda belirtilen şartları taşıyan bir sigortalı işe girmiş bile olsa söz konusu teşvik hükümlerinden yararlanılamayacaktır.

01.10.2009 ve sonrasındaki bir tarihte işe giren sigortalının işsizlik ödeneğinden yararlanma süresi bitmeden işe alınmış olması gerekmektedir.

Teşvik hükümlerinden sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışacakların, yurt dışında çalışacakların, aday çırak, çırak ve öğrenci olarak istihdam edileceklerin yararlanması söz konusu değildir.

B- İşyeri Yönünden

Söz konusu teşvik özel işyerleri için getirilmiştir. Genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklar, Kamu İhale Kanunu ve bu Kanundan istisna olan alımlar ile uluslararası anlaşma hükümlerine istinaden yapılan hizmet alımları ve yapım işlerini yürüten işyerleri sigorta prim teşvikinden yararlanamayacaklardır.

Sigorta prim teşvikinden yararlanmak için işe alınacak işçiler, işsizlik ödeneği almaya hak kazanmadan önce son çalıştığı işyerinde işe başlatılmamalıdır. Bu kapsamda, sigortalının son çalıştığı işyerinin alt işvereni tarafından işe alınması ya da son işyeri alt işveren ise asıl işveren tarafından işe alınması halinde teşvikten yararlanmak mümkün olmayacaktır. Sigortalı son işyerinden daha önceki bir işyerinde tekrar çalışmaya başlar ise söz konusu teşvik hükümlerinden faydalanılabilecektir.

4447 sayılı Kanununun 50 nci maddesinde düzenlenen sigorta prim teşvikinden, sigortalının, işe alındığı tarihten önceki aydan başlanarak son altı aylık döneme ilişkin aylık prim ve hizmet belgelerinde bildirilmiş ortalama sigortalı sayısına ilave olarak işe alınmış olması kaydıyla yararlanılabilecektir.

Ortalama sigortalı sayısı, sigortalının işe başladığı işyerinde işe giriş tarihinden önceki altı ayda Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmiş olan toplam sigortalı sayısının, aynı dönem aralığında bildirim yapılmış ay sayısına bölünmesi suretiyle bulunacaktır. Örneğin 13.10.2009 tarihinde işsizlik ödeneği alan 5 işsiz işe alınmışsa, nisan – eylül dönemine bakılacak, prim ve hizmet belgelerinde nisanda 10, mayısta 3, haziranda 0, temmuzda 5, ağustosta 10, eylülde 2 işçi çalıştığı bildirilmiş ise bu sayılar toplanarak (10+3+0+5+10+2) 6 aya bölünecektir. Bulunan 6 işçi sayısı, bu işyerinin ortalama işçi sayısı olarak dikkate alınacak ve mevcut işçi sayısını artıran bu beş işsizden en son alınan (hepsi aynı tarihte alınmış ise işveren tarafından tercih edilen) bir işçi için teşvikten yararlanılabilecektir.

İşsizlik ödeneği alırken işe giren sigortalının işe girdiği tarih itibarıyla çalıştırılan toplam sigortalı sayısı, ortalama sigortalı sayısının üzerinde olmalıdır.

Eğer ki işe giriş tarihinde bu artış olmamış, sonraki aylarda olmuş ise söz konusu teşvikten yararlanmak mümkün olmayacaktır. Öte taraftan, sigortalı işsiz aynı işyerinde çalışmaya devam etse dahi o işyerinde çalıştırılanların sayısı, ortalama sigortalı sayısının üzerine çıkmadığı aylarda sigorta prim teşvikinden gene yararlanmak mümkün olmayacaktır.

Ortalama sigortalı sayısı, teşvikten yararlanılacak olan her bir sigortalı için işe giriş tarihine göre ayrı ayrı tespit edileceğinden, farklı aylarda işe alınan sigortalılar yönünden baz alınan ortalama sigortalı sayıları farklı olabilecektir.

İşyerinde çalışan sigortalı sayısının tespitinde, sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışanlar, çeşitli nedenlerle çalışması bulunmayan ve ücret ödenmeyen sigortalılar, ay içinde işe giren veya işten çıkanlar hesaplamaya dahil edilirken, aday çırak, çırak ve işyerinde mesleki eğitim gören öğrenciler ve stajyerler hesaplamaya dahil edilmeyeceklerdir.

Ortalama sigortalı sayısı hesap edilirken 0,49'a kadar olan kesirler 0 (sıfır), 0,50 ve üstü kesirler ise tama iblağ edilecektir.

Teşvik hükümlerinden yararlanmak isteyen işverenin o aya ait aylık prim ve hizmet belgesini yasal süresi içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna vermesi ve Kuruma verilmiş olan aylık hizmet prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş sigorta primlerin İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmayan kısmı ile işsizlik sigortası primlerinin tamamının yasal süresi içinde ödenmesi gerekmektedir.

C- Diğer Hususlar

Tek Teşvikten Yararlanma:

İstihdamla ilgili pek çok teşvik düzenlemesi olsa da aynı sigortalı için aynı anda tek bir teşvik hükmünden yararlanılabilecektir.

İşsizlik ödeneğinden yararlanma süresinin sonuna kadar bu teşvik hükümlerinden yararlanıldıktan sonra sigortalı ya da işyeri yönünden getirilen diğer teşviklerden herhangi birinde öngörülen şartlara sahip olunması halinde diğer teşvikten yararlanılmaya başlanacaktır.

İşverenin Müracaatı:

İşsizlik ödeneği alan sigortalıyı işe alarak teşvikten yararlanmak isteyen işverenin işe aldığı sigortalının işsizlik ödeneği almaya başladığı tarihi, işsizlik ödeneği süresini ve kalan işsizlik ödeneğinden yararlanma gün sayısını Türkiye İş Kurumuna müracaat ederek yazı ile almaları ve bu yazıyı Sosyal Güvenlik Kurumuna ibraz etmeleri, teşvik hükümlerinden yararlanmak istediklerini beyan etmeleri, gerekmektedir.

Teşvik Süresi:

Teşvikin süresi, işsize ödenecek işsizlik ödeneğinin kalan gün kadarıdır. Dolayısıyla teşvik süresi 1-300 gün arasında değişecektir.

Kanunda yer alan teşvik süresi, kalan işsizlik ödeneğinden yararlanılacak gün sayısı kadardır. Çeşitli nedenlerden dolayı sigortalı işsiz için bu teşvikten bazı dönemlerde yararlanamamış olsa bile bu hak kaybına neden olmayacak, diğer aylarda yararlanılacaktır.

İşsize, işsiz kalmadan önceki son üç yıl içinde ödediği işsizlik sigortası prim süresine bağlı olarak 180, 240 ya da 300 gün işsizlik ödeneği ödenmektedir. İşte bu toplam ödenek süresinden, işsiz kaldığı ve ödenek ödendiği gün sayıları düşülecek, işe girmesi halinde alma hakkı olan ama işe girdiği için kendisine ödenmeyen işsizlik ödeneği süresi kadar sigorta primleri Fondan ödenecektir.

Bu teşvik ile ilgili Kanunun geçerliliği ile ilgili bir süre öngörülmemiştir. Dolayısıyla işsizlik ödeneği alanların istihdamı konusundaki teşvik, sürekli olarak geçerlidir.

Teşvik Olarak Verilecekler:

5921 sayılı Kanununun 1 inci maddesinde belirtilen prim desteği teşvikinde işçiye fiilen ödenen ücret dikkate alınmayacak, asgari ücret esas alınacaktır.

Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, yapılan işin iş kazası ve meslek hastalığı bakımından gösterdiği tehlikenin ağırlığına göre %1 ile %6,5 arasındadır. İşsizlik Sigortası Fonundan işyerinin farklı durumu dikkate alınmaksızın kısa vadeli prim oranı %1 olarak ödenecektir.

İşe alınan sigortalı işsizin işçi ve işveren sigorta primleri, genel sağlık sigortası primleri Fondan karşılanacaktır.

Tablo1: Ödenek Alan İşsizin 1000 TL Ücretle İşe Girmesi Halinde Fondan Ödenecek ve Ödenmeyecek Sigorta Primleri (Asgari ücret 729 TL)

	İşçi			İşveren		
	Oran	Fondan Ödenecek	İşçinin Ödeyeceği	Oran	Fondan Ödenecek	İşverenin Ödeyeceği
Kısa vadeli sigorta primi	-	-	-	%1	7,29	2,71
Uzun vadeli sigorta primi	%9	65,61	24,39	%11	80,19	29,81
Genel sağlık sigortası primi	%5	36,45	13,55	%7,5	54,68	20,32
İşsizlik sigortası primi	%1		10	%2	-	20
Toplam (244,32 TL)		102,06	47,94		142,16	72,84

Tabloda da gösterildiği gibi, hangi ücretle işe başlarsa başlasın ödenek alan sigortalının 102,06 TL'lik, işverenin 142,16 TL'lik primleri İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacak, asgari ücreti aşan kazançta ait primlerle işsizlik sigortası primleri ve kısa vadeli sigorta kolundaki prim oranının %1'den fazla olan kısmı işçi ve işverence ödenecektir.

Yersiz Ödemelerin Tahsili:

Sigorta prim teşvikinden yararlanmaması gerektiği halde yararlanmış olan işyerinin tespiti halinde yersiz karşılanmış sigorta primleri gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir.

Mevcut bir işyerinin kapatılarak başka bir ad, unvan, iş birimi olarak faaliyete geçmiş gibi yeni bir işyeriymiş gibi gösterilmesi, yönetim ve kontrolü elinde bulunduracak şekilde doğrudan ya da dolaylı ortaklık ilişkisi bulunan şirketler arasında çalışanların kaydırılması, şahıs işletmelerinde işletme sahipliğinin değiştirilmesi gibi ek bir kapasite ve istihdam artışına neden olmayan, sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan bu muvazaalı işlemler sonrasında sigorta prim teşvikinden yararlanılmış ise, İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmış olan sigorta primleri, ödeme vadesinin bittiği tarihten tahsil tarihine kadar gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir.

SONUÇ

01.10.2009 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanılan ve süreklilik gösteren işsizlik ödeneği alanların istihdamı konusundaki teşvik ile ilgili ayrıntılı bilgiler, Sosyal Güvenlik Kurumunun 2009-149 sayılı Genelgesinde yer almaktadır.

Teşvikle ilgili düzenlemelere göre, işsizlik ödeneği alan kişilerin, işe alındığı tarihten önceki son altı aylık döneme ilişkin aylık prim ve hizmet belgelerinde bildirilmiş ortalama sigortalı sayısına ilave olarak işe alınmış olmaları şarttır. Düzenlemenin temel mantığı sadece işsizlik ödeneği alanların işe girmesi değil, hem ilave istihdam yaratılması hem de kayıtlı istihdamın desteklenmesidir.

Kanunda belirtilen işyerleri, şartlara haiz ödenek alan işsizleri işe aldıklarında asgari ücret üzerinden hesaplanacak kısa vadeli sigorta primi tutarının yüzde biri ile işçi ve işveren payı sigorta primlerini ve genel sağlık sigortası primlerini ödemeyeceklerdir. Prim ödememe ile ilgili teşvik süresi, sigortalının işsizlik ödeneği alacağı süre ile sınırlıdır.